

PITÄJÄRAATITOIMINNAN RAPORTTI VUODELTA 2018

1. TAUSTAA:

Kuopion kaupunki käynnisti valtuustokauden 2017 - 2021 alussa 1.6.2017 uudenlaisen lähidemokratian edistämiseen tähtäävän pitäjäraatitoiminnan. Pitäjäraadit valittiin kuudelle Kuopion kaupungin liitoskunta-alueelle: Juankoskelle, Karttulaan, Maaninkaan, Nilsivään, Riistavedelle ja Vehmersalmelle. Näistä alueista Riistavesi on ollut pisimpään osa Kuopiota ja viimeisin kuntaliitos toteutui Juankosken liityttyä Kuopioon vuonna 2017. Pitäjäraatien jäseniä ja varajäseniä on yhteensä 111 henkeä.

Keskeisin syy pitäjäraatitoiminnan käynnistämiseksi oli huoli demokratiavajeen syntymisestä, mikä koettiin ilmeiseksi, kun kuntaliitosten myötä hävisi merkittävä osa paikallisen päätöksenteon ja vaikuttamisen rakenteita. Huoli asukkaan äänen kuulumisesta tuli esiin niin kantakaupungissa kuin liitoskuntien asukkailtakin.

Kuopiolla ollut pitkä perinne osallisuustoiminnassa ja lähidemokratian kehittäminen on ollut luonteva jatko tähän.

Pitäjäraadin toiminta-ajatuksena on edistää kuntalain 22 §:n mukaisesti kunnan asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Pitäjäraadit tarjoavat alueen asukkaille väylän kehittää alueensa palveluita, demokratiaa ja yrittäjyyttä.

(Pitäjäraadin toimintasääntö).

Pitäjäraati ei ole kuntalain mukainen kunnan toimielin, joten se sijoittuu kansalais-yhteiskunnan rakenteeseen.

Kaavio: Pitäjäraati/kuntahallinto:

Pitäjäraati

Kuntahallinto

Pitäjäraati

- Pitäjäkokous/suora demokratiamalli
- Pitäjäraati hoitaa yhteisiä asioita apuna kaupungin työntekijä
- Lähestymiskulmana asukaslähtöisyys – kokemus – ollaan mukana yksilöinä
- Sopimuksellisuus – linkitys kuntahallintoon kaupunginhallituksen alaisen lähidemokratiaajaoksen kautta
- Johtotähtenä omaehtoisuus, ihminen osana yhteiskuntaa
- Tavoitteena kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen

Kuntahallinto

- Vaaleilla valittu valtuusto/edustuksellinen demokratia -malli
- Kaupungin hallinto-organisaatio
- (päättäjät+ virkamiehet) hoitavat yhteisiä asioita
- Lähestymiskulmana lainsäädäntö, normiohjautuvuus, asiantuntijuus
- Lakisäateisten palvelujen tuottaminen
- Kuntalaisen kuuleminen ja osallistaminen
- Yhteiskuntajärjestelmään pohjautuva (tasavalta, parlamentarismi, oikeusvaltio)

Toiminnan alussa kaupungin taholta haluttiin tehdä selkeä linjaus siitä, että pitäjäraadeille annettiin vapaus rakentaa oma toimintansa, kokouskäytännöt, toiminnan tavoitteet ja toimenpiteet palvelemaan oman alueensa asukkaiden osallisuuden ja vaikuttamisen sekä asumisviihtyisyyden ja elinvoiman rakentumista.

2. KOKOUKSET

Kokousten lukumäärä ja aiheet

Pitäjäraatityöskentely käynnistyi varsinaisesti elokuussa 2017. Aloituvuonna pidettiin yhteensä 24 kokousta. Vuonna 2018 pitäjäraadin kokouksia pidettiin 50 kappaletta. Raatien puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat kokoontuivat vuoden aikana kolme kertaa pohtimaan raatien yhteisiä asioita, keskustelemaan ja vaihtamaan ajatuksia. Lähidemokratiajaosto ja puheenjohtajat, varapuheenjohtajat kokoustivat yhden kerran ja tammikuussa kokoontuivat palvelualueiden johtavat viranhaltijat, palvelupäälliköt, lähidemokratiajaosto ja pitäjäraadin puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat yhteiseen työpajataapaamiseen.

Raatien kokouksissa käsiteltiin mm. seuraavia asiakokonaisuuksia: talouden ja toiminnan suunnittelu (omat painopistealueet raatialueittain), markkinointiviestintä, tiedottaminen ja viestintä. Pitäjäraadit jakoivat myös alueen toimijoille erilaisia avustuksia hakijoiden hakemusten pohjalta. Vuoden aikana linjattiin kuitenkin käytäntöä niin, että pitäjäraadit ohjaisivat hakijat kaupungin jo olemassa olevien avustusjärjestelmien piiriin (yleis-, talkoo- ja tapahtuma-avustukset). Näin pyritään ehkäisemään päällekkäisten toimintojen muodostumista.

Kokouksissa on työstyetty myös laajempia asiakokonaisuuksia, kuten projektiosallistuminen Kirkonkylät palvelukeskuksina -hankkeeseen (Muruvesi, Karttula ja Vehmersalmi) ja PATO-hankkeeseen (Juankoski). Juankosken Pappilanlahden kunnostuksen esiselvitystä jatkettiin vuoden 2018 puolella ja tarkoituksena on jatkaa toteutukseen johtavaa työtä myös vuonna 2019.

Strategiatyötä teki aktiivisimmin Maaningan pitäjäraati, joka käynnisti vuonna 2017 laaditun aluestrategian toimeenpanon vuonna 2018. Painopisteenä olivat Maaningan tontti- ja aluemarkkinointi sekä Erä- ja Luontomatkailun kehittämistoimintojen aloittaminen.

Nilsissä edistettiin lähiliikuntapuistohankkeen etenemistä kaupungin käsittelyyn ja kehitettiin viestintä- ja tiedotusyhteistyötä nilsiäläisten yhdistysten, Nilsian Pitäjä ry:n ja Nike ry:n kanssa. Konkreettisesti parannettiin viestintäympäristöä Nilsia.fi -sivuston päivityksellä ja sähköisen infotaulun avulla, kyläkohtaiset infotaulut on tarkoitus toteuttaa vuoden 2019 puolella.

Ikäihmisten ja nuorten hyvinvoinnin ja kansalaistaitojen (ATK) kehittämiseen sekä robotiikkaan (koululaiset ja nuoret) liittyvät hankkeet aloitettiin Karttulassa syksyllä 2018. Taajaman viihtyisyyden lisääminen ja asukkaiden osallisuuteen liittyvät teemat olivat asialistalla Vehmersalmella.

Riistaveden pitäjäraati painotti toiminnassaan lasten ja nuorten osallisuuden kehittämistä, alueen tunnettavuuden edistämistä (markkinointiavaus vt9:n jättitaulu/Toivalan yrityspuisto) ja vakiinnutti kulttuuribussitoimintaa.

3. OSALLISUUS

Pitäjäraadit pyrkivät toimintavuonna osallistamaan alueen asukkaita yhteiseen toimintaan, kaikilla raadeilla oli jonkinasteinen toimenpidekokonaisuus tähän liittyen. Asukkaat osallistuivat erilaisiin asukastapaamisiin ja –kokouksiin 30 eri tilaisuudessa, niihin osallistui yhteensä yli 350 henkilöä. Neljä pitäjäraatia osallistui Rakenna ja Asu – messuille, missä painotettiin alueiden toimijoiden esittelyä.

Erityisesti yhteistyö eri kehittämisprojektien kanssa tehosti toimintaa ja asukkaiden osallistumista yhteisten asioiden hoitoon. Vehmersalmella toteutettu MSL:n osallisuustyöpajakokonaisuus penkkikahviloineen innosti paikallisia mukaan ideoimaan oman asuinympäristön ja palveluiden kehittämistä. Kirkonkylät palvelukeskuksina - hankkeen kanssa järjestetyt kumppanuuspöydät todettiin hyväksi toimintamuodoksi saada eri tahoja yhteen pohtimaan yhteisesti asioita.

Karttulassa otettiin mukaan erityisesti nuoret ja ikäihmiset hyvinvoinnin ja ATK-kansalaistaitojen edistämiseen. Yhteistyö pitäjäraadin, KiPa-hankeen ja Kuohu-Lab – hankkeen sekä kaupungin nuorisotoimen kanssa onnistui luomaan alueelle uudenlaista vuoropuhelua nuorten parissa.

Erilaisia kilpailuja ja kyselyjä järjestettiin liittyen aluemarkkinointiin ja tiedottamiseen, tapahtumaideointiin ja yhteisöllisyyden kehittämiseen.

Kaupunginjohtajan, lähidemokratiajaoston puheenjohtajan ja palvelualueiden johtavien virkamiesten yhteiset asukasillat järjestettiin kaikilla pitäjäraatialueilla keväällä 2018, tilaisuuksiin osallistui yhteensä yli 300 henkilöä.

4. LÄHIDEMOKRATIA

Pitäjäraatitoiminnan vaikutusta lähidemokratian kehittämiseen ja kuntaliitosten demokratiavajetilanteeseen kysyttiin keväällä 2018 asukkaille, raatilaisille, kaupungin henkilöstölle ja luottamushenkilöille suunnatussa kyselyssä. Vastaajista 38 prosenttia oli sitä mieltä, että lähidemokratiamalli oli vahvistanut kansalaisten suhdetta demokratiaan, toisaalta lähes sama määrä (37 %) oli sitä mieltä, että näin ei ole tapahtunut. Vastaajista 24 % ei osannut sanoa mielipidettään kysymykseen.

Kysyttäessä päättäjiltä sitä, saivatko he paremmin pitäjäraatien kautta alueellista tietoa päätöksenteon pohjaksi, 44 % vastaajista oli samaa mieltä ja 28 % eri mieltä, 28 % ei osannut sanoa kantaansa.

Lähidemokratia asiana ja käsitteenä tuli esille myös pitäjäraatien itsearviointissa – miten asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia voisi parantaa ja aktivoida asukkaita osallistumaan oman asuinympäristönsä kehittämiseen?

Yksi esille nostettava esimerkki on Juankosken toriremontin suunnittelu ja sen yhteydessä toteutettu asukkaiden osallistaminen jo hankkeen suunnitteluvaiheessa. Toteutus tehtiin pitäjäraadin ja kaupungin palvelualueen yhteistyönä.

Voidaan myös todeta, että itse pitäjäraatitoiminta on askel kohti monipuolista paikallista demokratiaa.

5. ELINVOIMAISUUDEN KEHITTÄMINEN

Kokonaisvaltaisessa elinvoimaisuuden kehittämisessä Vehmersalmi toteutti laajan kokonaisuuden useilla toimenpiteillä, aluemarkkinoinnissa alue oli muiden raatien mukana esillä Rakenna ja Asu-messuilla vuonna 2018. Kiinteistöjen uusiokäytössä Kirkonkylät palvelukeskuksina -hankkeen kanssa etsittiin uusia ratkaisuja vanhan sairaalarakennuksen tiloihin muun muassa vanhusten hoivapalveluista, omaishoitajien intervallipaikoista, sekä taiteilijaresidenssitoiminnasta. Hoivapalvelut kaatuivat kiinteistön vanhanaikaisuuteen ja toimijoiden puutteeseen, taiteilijaresidenssitoiminta keskeisellä kaupunkialueella toimivan yhdistyksen vetäytymiseen. Taajaman viihtyisyyttä on parannettu pienillä uudistuksilla kylän raitilla ja toimenpiteillä satama-alueella. Kouluverkkoselvitys on lisännyt alueen markkinointiponnistuksia, maaseutualueet tarvitsevat elinvoiman säilyttämiseen uusia avauksia ja uusia asukkaita.

Juankosken alueella toteutettiin Palveluiden uudistaminen ja kehittäminen yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa – niminen, Pato-hanke. Patohankkeen aikana työstettiin ja käynnistettiin yrittäjyyskasvutuspolku kaikilla kouluasteilla ja päivähoidossa. Juankosken koulukampuksella on tähän ainutlaatuinen ympäristö, jossa päivähoito, - alakoulu – yläkoulu ja lukio toimivat fyysisesti samalla alueella. Myös Muuruveden alakoulu on mukana toiminnassa. Tämä helpottaa yrittäjyyskasvatuksen toimintamallien toteutusta. Toimintamallin juurruttaminen arkeen ja laajentaminen koko Kuopion alueelle edellyttää opetustoimen aktiivisia toimenpiteitä ja/tai kehittämisohjelmaa koko kaupungin laajuisen opetussuunnitelman ja toimintamallin kehittämiseksi. Alueellinen YES-keskus voisi tukea opettajien osaamisen kehittämistä tämän kehittämistyön yhteydessä. (Raportti PATO-hanke 14.12.2018).

Toinen nuoriin kohdistunut toimenpide oli ammatillisen työpajatoiminnan järjestäminen. Työpajassa kehitettiin sellaisten juankoskelaisnuorten ammatillisia valmiuksia, jotka olivat jääneet vaille opiskelupaikkaa tai työtä.

Koillisen maaseutualueiden kouluverkkoselvityksen käsittely kaupunkiorganisaatiossa aiheutti kouluselvityksen kohteena olevien pitäjäraadeille runsaasti edunvalvontaa, aktivointia ja selvitystyötä, joka toisaalta yhdisti toimijoita, mutta aiheutti myös epävarmuutta ja epäluuloa kaupunkiorganisaatiota kohtaan.

6. TALOUS

Vuonna 2018 pitäjäraatien toimintamääräraha oli edelleen 30.000,00 e/raatialue ja yhteistä kehittämismäärärahaa oli varattu 180.000,00 e. Kehittämismäärärahaa myönnettiin raatialueille hakemusten perusteella yhteensä 155.000,00 e.

Taulukko 1: Toimintamäärärahan käyttö raatialueittain 2018

Pitäjäraadit		Toimintamäärärahan käyttö			2018		
Tili	Tilin selite	Vientiselite	Myönnetty/1430		Brutto	ALV	Netto
Hanke:	KON7066	Pitäjäraati Karttula	30 000,00		-20 012,07	-1 064,44	-18 947,63
Hanke:	KON7067	Pitäjäraati Juankoski	30 000,00		-24 613,30	-2 139,94	-22 473,36
Hanke:	KON7068	Pitäjäraati Maaninka	30 000,00		-16 709,74	-840,77	-15 868,97
Hanke:	KON7069	Pitäjäraati Vehmersalmi	30 000,00		-29 671,39	-3 145,84	-26 525,55
Hanke:	KON7070	Pitäjäraati Riistavesi	30 000,00		-25 927,25	-3 102,17	-22 825,08
Hanke:	KON7071	Pitäjäraati Nilsiä	30 000,00		-29 960,46	-1 196,98	-28 763,48
Yhteensä			180 000,00		-146 894,21	-11 490,14	-135 404,07

Taulukko 2: Kehittämismäärärahan käyttö raatialueittain 2018

Pitäjäraadit		Kehittämismäärärahan käyttö			2018		
Tili	Tilin selite	Vientiselite	Myönnetty/1431		Brutto	ALV	Netto
Hanke:	KON7066	Pitäjäraati Karttula	24 000,00		-24 650,84	-1 780,32	-22 870,52
Hanke:	KON7067	Pitäjäraati Juankoski	25 000,00		-19 421,84	-549,08	-18 872,76
Hanke:	KON7068	Pitäjäraati Maaninka	25 000,00		-7 945,35	-1 424,97	-6 520,38
Hanke:	KON7069	Pitäjäraati Vehmersalmi	40 000,00		-19 352,04	-1 645,44	-17 706,60
Hanke:	KON7070	Pitäjäraati Riistavesi	30 000,00		-9,90	-1,92	-7,98
Hanke:	KON7071	Pitäjäraati Nilsiä	11 000,00		-17 817,81	-3 448,61	-14 369,20
Yhteensä			155 000,00		-89 197,78	-8 850,34	-80 347,44

Avustukset

Avustukset nousivat konkreettiseksi toimintamuodoksi lähes kaikilla pitäjäraatialueilla. Avustukset koettiin pitäjäraadeissa toimenpiteeksi, jolla pyrittiin edistämään yhdistystoimijoiden toimintaedellytyksiä ja toisaalta taas tuettiin alueen kunnallista palvelutuotantoa, vaikkapa kyläkoulujen vanhempainyhdistysten kautta, koulujen viriketoimintaa ja laite- ja kalustohankintoja. Avustuksia jaettiin yhteensä 33.096,56 euroa.

7. VIESTINTÄ

Omassa arvioinnissaan pitäjäraadit nostavat viestinnän ja tiedottamisen tärkeimmäksi parannuskohteeksi toiminnassaan. Erityisesti tarve on kirkastaa alueen asukkaille pitäjäraadin rooli ja tehtävät.

Kaikki pitäjäraadit tiedottivat toiminnastaan sähköisillä alustoilla, kaksi raatia toimitti omaa lehteä ja neljällä raadilla oli yhteistyö paikallislehden kanssa. Pitäjäraadit osallistuivat kaupungin yrityspalvelujen kanssa Kuopion kaupungin *Kohtaamisia*-tiedotuslehden maaseutuliitteeseen. Maaseutualueilla tiedottamista vaikeuttavat asukkaiden vaihtelevat digivalmiudet, uusien alustojen lisäksi tarvitaan myös perinteisempää tiedottamista.

Palvelupisteet ja asukastuvat toimivat myös tärkeinä pisteinä, josta asukkaat saavat tietoa ja joiden kautta voivat toimittaa asioitaan.

8. YHTEENVETO

Kuopion kaupungin kuntaliitosalueille käynnistämisen pitäjäraatitoiminnan 1. toimintavuosi, 2018 on ollut tekemisen, erehdyksen, opetteluun, innostuksen, pettymyksen ja onnistumisen vuosi. Toimintaa on rytmittänyt selkeimmin se, että selvää esikuvaa, esimerkkiä ei suoranaisesti ole ollut. Toimintatavat ja käytännöt on opeteltu tekemisen kautta. Erityisesti raatien jäsenet, puheenjohtajat ovat olleet tienraivaajia ja pioneereja, joiden aluetuntemus, verkostot ja oma persoona, on edesauttanut pitäjäraatitoiminnan käynnistymistä ja toiminnan vakiintumista.

Selkeimmin pitäjäraadeissa nähdään kehitettävää kaikenlaisessa vuorovaikutuksessa, tiedottamisessa ja viestinnässä. Kaupunkiorganisaatiosta toivotaan kumppania, jonka kanssa voitaisiin toteuttaa käytännön toimenpiteitä palvelujen järjestämisessä ja elinvoimaisuuden kehittämisessä. Toivomuksena on myös, että Kuopion maaseutualueet otettaisiin tiiviimmin mukaan kaupungin kasvustrategiaan ja rakentamaan Kuopiosta Hyvän elämän pääkaupunkia.

Laatinut: *Liisa Jokela, aluekoordinaattori*
Tarja Salmi, aluesihteer
Mika Tsupari, yhteistyökoordinaattori